

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7

Tilleggsspørsmålnr. 7

Emne: Skav.

Oppskr. av: Rynning Masland

(adresse): Sorbo

Fylke: Rogaland

Herad: Gustav

Bygdelag: Bure-bygda

Gard: Masland

G.nr. 21 Br.nr. 3

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1 Allat lauv har det ikkje vori nytta anna hylse for enn skav. - I Masland høyrer store fjellbeite og fjellslatt. Folk slo i fjellet til noka etter siste hindeårskiftet.
- 2 Bure vrenninga skav er nytta.
- 3 å skava - sjue - skov - skave.
- 4 Ja så langt attende som folk veit å fortelja. Det vart rekna for regulært forslag. 7 år det trøngst: ringst høgar, sine vårar. vart det nytta i større mnn.
- 5 Råin og asp. Annan treslag til skaving veks ikkje i skogane på Masland. - Råin var gjevare enn asp.
- 6 Ein skov hadde råin og asp. Og ordet skav vart nytta om skav av bår treslag.
- 7 Det er ikkje noka rein frå Masland. - I 1930-åra fylgde eg ein gang "kattrita" frå Bergen til Stavanger. Det var ein pratsam sunnhordending med.

7

Han fortalde oss skav: Surr kartland, og nemnde
dette rimet: „Eik jere künne veik.

Ask jere künne rask.

Opp legge surrar i isk.

Men rænnur den hase
reise künne-tá bære”

8

hei, lurre kyrre.

Ein trongs snófjære til det á þá heim skov-ued.

Det mätte difor verta snó og vinter fyrst. Det fall
dú must au seg sjálv, at det leir þá etter-vintern
þri det vart gjwi skav. Og sú vart det skav og
gjwi skav til fram þá vaxstun.

Det vart gjwi for seg sjálv. Búi líka
letre skav enn há. Fekk dii det blanda, tróðe
dii hágit ned.

Búi at godt skaut, men líka lest
skavit au ræn.

9

hei, ein rekra ikkje med at det vart
mírrde mylk. Kyrre treinst letre når dii fekk
skav, og mjálka letre au. — Men ein rekra med,
at skaut künne gjva leisk surrak þá mjálka.
dú i víska oss det var mykje asp i skaut. Ein
rekra ikkje med, at surrret vart handt, men
det fekk fírran farge.

10

Det var ei serskild vinter-vinnu det,
á Kára heim skov-ued. Det fall ikkje i hóf med
annra anbeid. Skov-uedur var ikkje ennna
til annra enn elding. Húsjevidur, asp og björk,
vart rak skavur, men gjerne þá ei annra
árstis. Det skavit vart ikkje nytta, med minste
det nett opp künne falla á.

11

„Me ska gjöra skov.-u i vråen.“

3

12

„Kä a ditte för vråu? Da a skov.-u.“

13

Nei, det andet kjemmer eg ikkje.

14

Det var gjerne så svart vinteren sette inn. Det var tøvande med snøfjøre for å komma åt skov. ved skogen. Og det gjaldt å komma åt skogen snarast råd, for å få tilskot til født. Men kunne aldri uta kirkis våren ville veta. Strømmen var myk. Og vinteren hadde ikkje lite seg fast enda. Det var balesamt. — Det var balesamt av eit par andre grunnar av: Skov. ved var vaks gjerne i uto kjellar, av høgt oppe i lian. Det var uryddig skogstrø og mykje snø. For det andre: Det var sjeldan at skov. ved stod snø skog. Det stod eit tre her og eit der bort i gjennoren. Og trea var gjerne snø. Det skulle utrøke mange kunnar til eit lass. Det var difor det mest slit-sanne vinterarbeidet snø kunne forfalle, av det både for ålk og mann: langt mel-torr trea, og gjennoren dyg, laus snø! Sidan attørde gjennoren den same snien med eit drette så stort snø ein makte det, fram til lesse-staden! Det var eit sveitte-arbeid. Lange gjekk det heller ikkje for ein var gjennoren langt opp av snø som bråne. Det var ikkje tøvande med „langfredag.“ Kvar dag i skov. ved skogen var en langfredag. Men det var noko snø mätte til.

15

I stov. — Skov. ved hadde me i kord

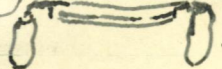
9365

dinga. Han var kanskje hadde orraut og frøsm.
 Me kunne gjælosagt ikkje skava fram slik. Skav-
 gjæm gleid då som på ein jakeit. Så bar
 me fangst med haggør skor-ved inn i
 omstråa. Der låg han og tinte opp. Då had-
 de kvinnene høy med å tūrka opp ad galustvatn
 som rann av snø og is som bråne. Om
 stova var lagr og varm, vart ho med ein
 gress, og frø i stund, fylt av snø og vin-
 ter. Då var det kaldt frø småranna som knapp på
 golvit.

16

Skavgjæ. Det var ein godt sliton lang-
 are. Gjæ. På ty-ender av gjæm sanna me
 i fulla og hatt din til. Det var handtak.
 Tjætt var på gjæm. Ein hudd om handtak
 så langt ute, at ein fekk ein liten skant
 av tjætt i branda. Det gav ståluk på gjæm.
 Det var ikkje handtak i den andre enden. Den
 ytre enden-odd-ender-av gjæm brant ein
 av. Dette var beste kiskayr. Denne gjæm
 gjorde firsast arbeidit, og gav dei mat-
 agaste skavblakkene. Denne gjæm var
 smaal og let seg styra, om uder var
 ugrei. Ein brei, tømmelept gjæm gav ujamnt
 skav. Og fram skov stygt.

17

Alt som er vrent i sp. 17. gjeld- eller
 tradisjonene og er kjend med lure besjov.
 Skavinga av denne uder hadde ingen fast
 måte. Det var eit mykje grovare arbeid.
 Ein nytta bandakniv. . Den kunne
 ein ruska på med, og retta og jamna på kist
 og knutene.

Det har ikkje vorte nytta krakk i noka
 fram til skaving av skor-ved.

Det vart nytta ei storrg. staur. Der
vart sett over ein as i gulvit og opp under ein
bjelke-leite. Denne stauren vart kalla skauhæl.
Naka så grovse som ei stygja skaulgarn mot
onnren eller singekanten. Kanne aldri frickomma.

Ordet skauhæl vart nytta noe om
denne stauren.

19.

Setet var ein vanleg stol. Gjalden
hadde ryggstol. Det leita på ryggen ei sitja
baggd framover sålvis i lengda. Då fall det
godt ei leggja ljaen frå seg litt i skau-
dungen, halda seg att over på stolryggen,
retta ryggen og kvila litt. - Skaulgarn heldt
ein i høgre handa, og stødde handa mot
høgre kneet. Vinstre kneet sette ein mot
skauhælen og stødde den. Då sto skau-
hælen stødugan. Ælles skalo-bran, og kunne
komma laus. Under enden av skaulgarn
låg mot utsida av skauhælen, mist for
vinstre kneet. (Skauhælen kunne var mykje
sliten på det punktet. Den same hælen
vart nytta der etter år, så lenge han heldt).

Skaukypen heldt me i vinstre handa.
og så langt bak på kypen, at den fram-
ste hula, og vel så det, vart fri. Denne hula-
ta skov ein så fyrst. Ein orvunde kypen
i handa med kvar skaublokka ein skov
av. Snuriga gikk for seg i takt med
at kypen vart ford fram og att end
under skaulgarn. Kypen vart orvunde
til vinstre, frå mannen, mot stauren.

20

Vefur kallar ein skov-vel. Ein kalla
vefur slik, frå ein hagg han i skogen og tel

hann var skæm.

21

Dünger med smæbitar kalla ein skæ.
Kvar liten smæbit kalla ein skæblakka.

22

Ein skov baðe kjeppar og brandar.
Men med di me alltið skov i stova. Kümme
ikkje brandarnu vera for mykji store. Det
mætti vera to til a' skava ein brand, ein
til a' skava, og ein til a' halda. Der det var
ungar, heldt ein av dei. — Hann sm skov
la branden i fangst med ender mat seg.
Iden antse ender sat hann — den — sm heldt.
Det var ikkje godt at skæblakke var for
mykji lange. Det var vern a' dela skæut
da til kyrru. Det vasa seg min i hog, og
fylgde for mykji med da. Difor skov ein
sækk for sækk ründt branden. Kvar
sækk var 8-9 tinnar. Hann sm skov,
skov eit tak, heldt opp og smæde branden.
Hann heldt på slik til hann var komin
ründt. — Hann tæygde seg inn over branden,
med brand — ender mat seg og skov fyrst,
andre og tredji sækken. (The kalla det ikkje
sækk, men vmpar). Da' vædde hann ikkje
lenger. Så stækk hann brand — ender bak-
over på si høgre sida. Da' læut hann
vrida seg litt på satet. Og den sm heldt.
Glütte seg vadmene hann sm skov. —
Hann bræue branden var avskæm, lytte
di vordan. Det var eit heilt styr i stova
kvar gong ein skav. brand skæll endi-
vordast. Elles var det vrimleg med branden.
Di stongde så i stova.

Det arbeidit laut gjerst någe. For det fyrste var det lengda. Var gjipp skulle ikkje vera over 16-18 tømmer. Småkvister med liggant-gjukkna måtte ein ikkje haggav. Dei kom ukek da. Større kvister hagg ein av gjippen. Da måtte ein hagg smått inn til gjippen, eller vart skavinga minke, og spredt vart knuttrut og stygt. Ein måtte ikkje hagg inn i gjippen. Det flaket som da ville fylgja med vart fortrekt til å gå i skaut. Og det vart sagt, at Kyrru Kumm skada tømmerne på det. Kvister opp til gjukkna som liggant, braut me i stubbar på 4 til 6 tømmer. Ungane hjelpte og jørne til med det. Det kumme såvis sitja ein heil liten arbeidsgjeng rundt skavhalen. Ein skovfyrst der inne helota av gjippen. Så vart gjippen enduend.

Di kalla me spred.

spred - spred - spred. spred. Det var spred alt som var skavi. Dei måtte ikkje vera gjukkane enn at ein med eit kvast hagg fekk ennt av. Ein måtte ikkje gåkso og hagg fleire gonger. Det kumme komma ukek litt bort da. Og det kumme komma stykke av hardest tre i skaut.

Det skulle vera med litt ved. - Det var fylla skil på folk til å vera flinke og mindre flinke til å skava. Det synti på spreda. For kummig varmen var til det ^{arbeidet} skava. Var spredt grov-Ranta, var klakkne for store. - Var det brum striger

i det - bokkm vart brum vår spredt tūrka - så
brødde han smøst fr frost. Det galdt kamskj
å uerta frost ferdig!

Det var vandelg muring at sum
skov lette skav enn andre.

25

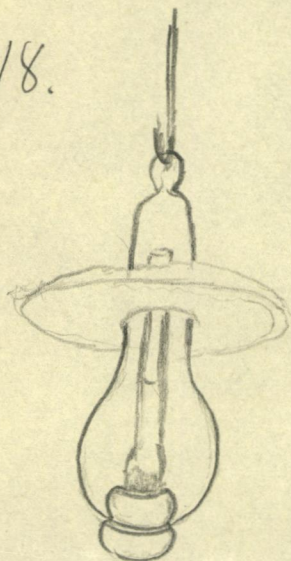
Me nytta uelen til stümpasteiking. Dei
tykkaste klågode me. Alt vart lagt uekk til
tūrkinge. Stümpen kunne me bruke spred
me kunne bryta av, til kviksle. Pårnveden
er oss siig. Det vart så mange små-
pliser i stüven. Det gata så godt i dei.
Brandam saga me til omme ved. Det gjorde
me etter kvart. Pårnen er siig til å klåga
vår han får tūrka. - Me kunne ikkje godt
bruke spred til flatbrød-stücking. Dei var
fr hufeldte.

26

1912 - 1913 var siste året me skov årvisst.
Det har vorti skavi år enn arma sidan
å, vår varen last lang. Men na er det
brange år sidan sist. Ikkje etter 1920-åra.

Nr. 7. Skav.

Sp 18.

= Skav-trast

Bestefar sjue

18/3-54.

P. M.